

contestatam opponi regulariter non possunt exceptiones hujusmodi, ceu traditur in *cap. 1. De litis contest. in VI°*. Nam cum actio peremptoria dirigatur adversum ipsum jus actoris non debet opponi antequam constet de quo jure præcise quæstio est, et antequam saltem in genere constet utrum actor possit vel non possit sufficienter demonstrare suam intentionem. Si enim actor prorsus careat probationibus, eo ipso absque ulla exceptione reus absolvitur. Quare inutiliter proponuntur exceptiones peremptoriæ ante litem contestatam, et si de facto proponantur non retardant cursum judicii. Verum si exceptio est notoria, vel sit exceptio litis finitæ, possunt optime proponi etiam ante litis contestationem quando directe impetunt actionem clare expressam in libello. *Cap. 1. de lit. cont. in VI°*. In notoriis enim judex permittere nequit, ut causa in formale judicium deducatur juxta *cap. 10. de filiis presbyt.*, nec patiendum est lites jam finitas iterum reviviscere et diu protrahi.

15. Exceptiones peremptoriæ proponi nequeunt post sententiam definitivam. Judex enim post datam sententiam non potest retrogradi, et iterum causam videre; hinc post sententiam definitivam remanet solum remedium appellationis, et pro minoribus et ecclesiis remanet etiam extraordinarium remedium restitutionis in integrum. Verum etiam post sententiam definitivam exceptio peremptoria admittitur, quando principaliter respicit executionem ipsius sententiæ. Ita ex. gr. exceptio ex privilegio competentiae quo clerico obærato tribuitur, ut executio plene non fiat, sed salva remaneat congrua sustentatio. Item exceptio falsi potest etiam proponi post sententiam definitivam. *Cap. 6. h. t.*

16. Cum vero causa pertractatur in gradu appellationis, possunt in eo eadem proponi exceptiones peremptoriæ, quæ proponi potuissent in primo gradu jurisdictionis. Nam in secundo gradu jurisdictionis pertractatur causa ex integro. At si constet exceptionem peremptoriam non fuisse propositam in primo gradu jurisdictionis ex malitia rei conventi, qui sibi reservavit exceptionem ut ea uteretur in gradu appellationis ad fatigandum actorem, hoc in casu excludi debet exceptio proposita cum tractatur causa in gradu appellationis. Ratio est quia jura numquam fraudibus et artibus subdolis favere intendunt. Hinc quamvis exceptio excommunicationis sit privilegiata, ita ut semper proponi possit, tamen si constiterit fuisse ex malitia dilatam, quamvis admittatur, tamen

reus condemnatur ad legitimas expensas actori refundendas. Ita in *cap. 12. h. t.*

17. Tandem duo sunt animadvertenda. 1°) Reum excipientem probare debere suam exceptionem. Reus enim excipiendo fit actor. Hinc efficax non est exceptio vel ad declinandum forum et judicium vitandum, vel ad elidendam prorsus intentionem actoris, nisi probetur. 2°) Animadvertendum est ipsam exceptionem posse elidi per contrariam replicationem actoris, qua actor inficiatur et oppugnet exceptionem rei. Porro reus potest iterum respondere et excipere contra replicationem actoris, quæ responsio appellatur *duplicatio*. Atque si inde respondeat actor habebitur *triplicatio*, et deinde *quadruplicatio*. Verum cavendum est ne ob iteratas exceptiones et responsiones diu protrahatur judicii exitus. Hinc ordinarie in tribunalibus caveri solet ne ultra quadruplicacionem alia exceptiones opponantur.

TITULUS XXVI.

De Præscriptionibus.

1. Præscriptio est una ex exceptionibus, quæ ob suam difficultatem specialem tractationem exigit. Hinc merito postquam actum est de exceptionibus in genere, in specie tractatur de præscriptione.

Præscriptio igitur considerata uti exceptio potest definiri: 'Exceptio peremptoria vi cujus possessor bonæ fidei post legitimum tempus possessionis potest repellere dominum, qui repetat rem suam vel usum juris antiqui.' Magis autem generice potest definiri ut sit: 'Modus legitimus acquirendi jus vel liberationem aliquam procedens per possessionem modo et tempore a legibus definito continuatam.'

2. Dicitur *modus legitimus*, quia a legibus humanis inductus, licet enim naturæ jus vellet ut sua unicuique bona servarentur, juxta illud principium 'res clamat ad dominum', tamen, ceu notat Alexander III. in *cap. 5. h. t.* ad vitandam miserorum segnitiem et longi temporis errorem et confusionem, uno verbo propter publicum bonum, leges invexerunt præscriptionem. Scilicet exclusa præscriptione rerum singularum dominium ex titulis non solum justis sed etiam veris probari debet. Quod cum sæpe sæpius sit arduum, sequitur statum proprietatis, seclusa præscriptione nutare

debere. Unde qui pacifice longo tempore opinione domini possideret, certus undequaque non esset de suo jure, nec proinde sedulo labore excoleret res suas, ac proinde segnitie foveretur. Pariter exclusa præscriptione facile confusio daretur in proprietatem rerum. Etenim ad probandam rem esse meam, non sufficit probare illam mihi obvenisse ex titulo justo ex. gr. ex emptione, ex donatione etc. sed probandum est, eum qui mihi rem dedit fuisse verum dominum rei, immo exclusa præscriptione etiam antiquiorum possessorum, quod non adeo facile probari potest. Quare nisi diuturna possessio cum reliquis requisitis juvaret ad dominium habendum, facile nutaret securitas proprietatis, lites multiplicarentur, et confusio oriretur in divisione proprietatis seu domini. Ob istas rationes boni publici leges induxerunt præsumptionem, quod nempe dominus pro derelicta haberet rem, quæ ab altero præscripta esset; atque ita res fit propria legitimi occupantis. Præscriptio ergo non adversatur juri naturæ, sed illud interpretatur.

Dicitur in definitione *jus vel aliquam liberationem* ut intelligatur acquisitio juris positivi, et acquisitio juris negativi, seu exclusio juris alieni in re nostra.

Reliqua in definitione clara sunt, et insuper de his sermo erit suo loco.

3. Olim præscriptio distinguebatur ab usucapione: 1°) quia usucapio tribuebat dominium, et proinde erat unus ex modis acquirendi, præscriptio autem solummodo dabat exceptionem. 2°) Usucapio solummodo in rebus corporalibus locum habebat, quia in ipsis solis verificari potest dominium; præscriptio autem etiam ad res incorporales, idest ad jura extendi poterat. 3°) Usucapione acquirebantur res soli italici, præscriptio etiam in rebus provincialibus verificari poterat. 4°) Ratione temporis etiam distinguebantur. Nam usucapione res mobiles anno acquirebantur, immobiles vero biennio, e contra in præscriptione necessarium erat tempus 10, 20, vel 30 annorum, vel etiam longius.

Sed Imperator Justinianus in l. un. Cod. de usucap. transfer. in unam massam univit usucapionem et præscriptionem. Quare post Justinianum una pro alia indiscriminatim usurpatur.

Divisiones præscriptionis.

4. Præscriptio alia est *formalis* seu in *facto esse*, alia *causalis* seu in *feri*. Prior est ipsum jus acquisitum per possessionem

continuata modo et tempore legibus determinato. Secunda præscriptio consistit in actibus illis, qui diriguntur ad obtinendum jus. Hoc in sensu præscriptio dicitur incipere, currere vel interrumpi.

5. Præscriptio alia est *ordinaria*, alia *extraordinaria* et *longissimi temporis*, alia *immemorialis*. Ordinaria est quæ completur cursu ordinario temporis, quod in rebus mobilibus est triennium, in immobilibus est decennium inter præsentis, vicennium inter absentes. Extraordinaria est quæ completur longissimo tempore 30 vel 40 annorum, vel etiam 100 annorum, quæque nomine proprio appellatur *centenaria*. Tandem immemorialis verificatur, cum initium possessionis excedit memoriam hominum nunc existentium. Vel clarius præscriptio immemorialis ea est, cujus initium excedit memoriam hominum. Verificatur autem quando nemo ex actu viventibus de initio præscriptionis recordatur, et insuper actu viuentes testantur se a majoribus accepisse, rem ita et non aliter se habuisse.

De qualitatibus seu conditionibus præscriptionis.

6. Qualitates præscriptionis hisce continentur versiculis:

Sit res apta, fides bona, sit titulus quoque justus,
Possideat vere completo tempore legis.

Scilicet conditiones ad legitime præscribendum sunt 1°) ut res sit præscriptibilis. 2°) Ut habeatur bona fides in præscribente. 3°) Justus titulus. 4°) Vera possessio continuata ad tempus in jure statutum.

Requiritur 1°) ut res sit præscriptibilis, non omnes enim res possunt præscribi. Scilicet

a) præscribi nequeunt res, quæ vel in nullius dominio sunt, vel usibus publicis deputatæ ex. gr. aer, forum, via publica.

b) Præscribi nequeunt res sacræ, quæ divino cultui mancipatæ extra hominum dominium positæ sunt. Pariter jura spiritualia nequeunt præscribi a laicis, ob inhabilitatem ad eadem possidenda vel quasi possidenda. Talia sunt jus decimandi post dispositionem *cap. 7. de his, quæ fiunt a Prælat.*; jus beneficia conferendi. Ita in *cap. 7. h. t.* Possunt vero hæc jura præscribi a clericis. Ita in *cap. 1. 4. 6. etc. h. t.* Ratio est quia clerici habiles sunt in jure ad quasi possidendum in hac materia.

7. *Quæritur* utrum præscribi possint jura episcopalia, et in specie utrum præscribi possit exemptio ab onere subjectionis erga Episcopum, visitationis ejusdem et procurationis eidem debitæ.

Videretur dari posse hæc præscriptio juxta *capp. 15. et 18. h. t.* nec non ex *cap. 16. de Off. Ord.* et *7. de Privileg. in VI.*

Verum contraria conclusio traditur in *capp. 12. et 16. h. t.* Hæc capita quæ inter se contraria videntur esse conciliantur si distinctio fiat inter præscriptionem *extinctivam* et *translativam*. In *capp. 12. et 16. h. t.* sermo est de prohibitione extinctiva, quæque prohibetur. Scilicet præscribi non potest ut nulli præstari debeat obedientia, ut a nemine quis sit visitandus, nemini præstet procurationem, quæ, ceu adnotat Innocent. III. in *cap. 16. h. t.* natura sua Prælati visitationem subsequitur juxta illud Apost. (1 Cor. 8). 'Qui spiritualia seminat non est magnum si metat carnalia, cum nemo cogatur suis stipendiis militare.' Hæc præscriptio, quæ extinguit jus superioris et relativam obligationem subditorum, interdicta est. Inducit enim effrænatam libertatem a quacumque auctoritate, et in Ecclesia Christi acephalos faceret existere. Quod vero de hac præscriptione loquatur dispositio prohibitiva *cap. 12. et cap. 16.* patet ex verbis *cap. 12.* in principio 'cum non liceat a capite membra recedere', nec non ex specie utriusque capituli. Sane in *cap. 12.* agitur de duobus prioribus, quorum Ecclesiæ licet constitutæ erant in diœcesi Bracharensi, nec ulli alteri superiori subderentur, tamen Archiepiscopo obedire volebant invocantes præscriptionem. Pontifex decernit prædictos priores teneri ad præstandam, sicut alii clerici diœcesani faciebant, obedientiam et reverentiam Archiepiscopo, non obstante præscriptione temporis.

8. In *cap. autem 16.* agitur de Abbate S. Maglorii, et de rectoribus aliquarum Ecclesiarum diœcesis parisiensis, qui Archiepiscopo Senonensi ratione sui officii archiepiscopalis visitationem peragenti renuebant procurationem præstare ob hanc solam rationem, quia non meminerant se prædecessoribus ejusdem procurationem exsolvisse. Innoc. III. decrevit procurationem esse præstandam, quia subditi nequeunt tum procurationem, tum præstationem visitationis præscribere, licet alius contra archiepiscopum utramque præscribere valeat.

9. In *capp. autem 15. 18. h. t. 16. de Off. ordin.* et *7. de Privileg. in VI.* sermo est de præscriptione translative, quæ nempe transfert jus de uno in alium superiorem, scilicet ut vel immediate

Romano Pontifici, aut alteri prælato inferiori obedientia, et altera solvantur onera, quæ Episcopo, idest superiori locali præstanda essent et solvenda. Igitur quamvis subditus donec maneat talis, non possit præscribere contra superiorem suum dependentiam et alia onera, tamen præscriptio potest locum habere relative idest translative ad aliam personam, quæ in locum superioris accedat.

Quamvis ex dictis præscribi possit exemptio a juribus episcopalibus, et in genere a juribus superioris relate ad aliquem locum vel ecclesiam positam intra limites jurisdictionis superioris, et quamvis juxta dispositionem *cap. 9. h. t.* fines prædiorum ecclesiasticorum possint præscribi, tamen juxta *cap. 4. de Parochiis*, quod alludit ad canones 'Quicumque' 'Licet in regulis' et 'Inter memoratos' c. 16. q. 3. præscriptio non valet contra fines Parochiarum quando sunt cogniti et legitime distincti, et ob paritatem rationis etiam diœcesum et provinciarum. *Gloss. in ipsum cap. 4. de Parochiis v. Per canones.* Videtur enim jus speciali modo adsistere terminis et limitibus diœcesum et Parochiarum, ne facile Episcopus vel Parochus invadat alienam provinciam, et confusio inde oriatur in administratione sacramentorum et in exercitio jurisdictionis, adeo ut saltem præscriptio ordinaria excludatur.

c) Tandem nonnullæ res impræscriptibiles sunt ob vitium, quod eisdem inhæret. Tales sunt res furtivæ, vel vi possessæ. Res hujusmodi præscribi nequeunt a fure, qui mala fide eas detinet, quæcumque sit duratio possessionis furis ejusdem. Immo nec usucapi possunt præscriptione ordinaria a tertio possessore, licet sit in bona fide, nisi fuerint a vitio furci, vel rapinæ purgatæ. Purgantur vero quoad possessorem bonæ fidei, res a vitio furci vel violentæ occupationis 1°) per præscriptionem longissimi temporis, seu 30 vel 40 annorum; *l. Sicut rem. Cod. de Præscript. 30 vel 40 annor., et l. 1. §. ad hæc Cod. de annali exceptione.* Ita *Lessius de Justitia et Jure lib. II. cap. 6. dubitatione 15. et 48.* Eo autem fortius res a vitio purgatur per centenariam et immemorabilem præscriptionem. 2°) Purgatur vitium si res fuerint iterum in manum domini reversæ. Dominus autem ad effectum præscriptionis etiam intelligitur ille, qui rem bona fide possidebat, licet non esset sua, et ab eo esset sublata.

10. 2°) Alterum requisitum præscriptionis est ut firmetur bona fide. Scilicet qui rem possidet animo et persuasione domini possidere eam debet. Hæc autem bona fides debet esse absoluta,

nec sufficit relativa ad aliquam tantum personam. Scilicet, quemadmodum ait Pontifex in *cap. ult. h. t.* requiritur ut qui præscribit rem, habeat conscientiam rem non esse alienam. Quare qui arbitratur rem quam possidet esse Titii, dum revera est Sempronii, non præscribit contra Sempronium, licet relate ad Sempronium dici posset versari in bona fide. Nam non est absolute in bona fide, seu in opinione quod res sua sit. Cf. *Engel h. t. n. 13.* qui limitat conclusionem nisi bona fides et præscriptio fuerit respectu diversorum jurium, v. g. si sciam quidem rem esse alienam, sed ignorem alteri in ea competere usumfructum, hypothecam, aut simile jus quoddam, tunc enim quoad ista jura, quæ bona fide ignoro non impediatur præscriptio.

11. Jus civile ad præscribendum requirebat bonam fidem ab initio tantum, ita ut non interrumpet aut impediret mala fides, seu contraria persuasio superveniens ante tempus a legibus definitum ad præscribendum *l. un. Cod. de Usucap. transferenda.* Jus vero canonicum corripit jus cæsareum in hac re statuitque ad legitime præscribendum necessariam esse bonam fidem, non solum in principio possessionis sed etiam in toto annorum cursu, qui ad præscribendum præfinitus est. *Capp. 5. et ult. h. t.*

12. *Queritur* utrum qui dubitat de suo jure, vel de legitima possessione, censeatur esse bona fide ad præscribendum.

Doctores distinguunt inter dubium, quod verificatur initio possessionis, et illud, quod exurgat in decursu possessionis. Dubium in principio possessionis vitiat præscriptionem, nam nemo sibi arrogare debet et arripere rem, quam certus non est suam fore. Quare deficiente certa persuasione rem habendi animo domini, nec bona fides in possessore locum obtinet.

13. Quod si possessio initium duxit cum certa opinione domini et juris, dubium inde superveniens non vitiat præscriptionem, neque interrumpit. Nam posito facto legitimæ possessionis, quoad usque res dubia est, valet regula 'melior est conditio possidentis'. Regula est *65. Jur. in VI.* Scilicet nemo potest de legitima possessione turbari, aut de juribus inde supervenientibus, nisi contrarium clare constet. Hinc in *cap. ult. h. t.* illum solum dicitur præscribere non posse, qui in aliqua parte temporis habeat *conscientiam rei alienæ*, scilicet scientiam habeat rem non esse suam. Juxta enim can. 5. caus. 34. c. 1. et 2. *in jure prædorum tamdiu quisque bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se pos-*

sidere ignorat alienum. Ex hac conclusione sequitur possessorem cum dubium superveniat posse pro sua possessione præsumere. Unde gloss. fin. in *cap. ult. h. t.* ita scribit 'Qui dubitat an res sit sua, et habet justam causam dubitationis, adhuc dicitur bonæ fidei possessor et utitur fructibus; (*l. Qui scit ff. de Usur, §. bonæ*), et in hoc casu præscribit.'

Immo licet possessor bonæ fidei in decursu possessionis nullam causam possidendi se habere detegat, tamen non tenetur ad restituendam rem actori, qui eam petat, nisi actor bonum jus clare demonstraverit. Posset enim res potius quam ad actorem pertinere ad alium, cui majus præjudicium forsitan possessor afferret, si actori rem cederet, quam si ipse retineret, *l. ul. C. de rei vindicat.*

Verum merito adnotant Doctores, eum, qui prudenter dubitat de suo bono jure, teneri ad adhibendam debitam diligentiam ut dubium diluat, et rei veritas si fieri possit dignoscatur. Nam quisque quantum in se est tenetur juxta rei veritatem bonis uti et jura servare.

14. *Queritur* utrum interrupta bona fides censeatur in eo, qui continuat quidem in facto possessionis, sed tamen turbatur in jure possessionis per judicium intentatum.

Distinguendum est utrum citatus vicerit in causa, vel non. Si causa ceciderit, jam præscriptio interrupta, vel cessasse prorsus intelligitur. Si autem vicerit, interrupta non censeatur præscriptio, sed tempus præcedens judicium, juxta sensum regulæ *36* Cancellariæ Apostolicæ, computatur in æstimanda præscriptione. Qui enim citatus victor existat, censeatur potius vexatus fuisse quam turbatus in jure suo.

15. *Queritur* an cum errore juris legitime præscribatur.

Species proposita in quæstione esset de eo, qui rem habuit ex titulo, qui jure nullus erat, sed ex errore reputatus est legitimus; ex. gr. quis reputans ex errore, posse prælatum res immobiles magni valoris, vel mobiles pretiosas Ecclesiæ suæ alienare absque ulla solemnitate, aliquod prædium magni valoris vel rem mobilem pretiosam ejusdem Ecclesiæ emit a prælato. Quæritur utrum hic juvetur præscriptione, etiamsi contractus emptionis nullus per se fuerit.

Præmittimus quæstionem propositam supponere jus de quo agitur esse debere clarum et certum. Nam si esset jus obscurum

vel dubium, quod a variis vario modo sumeretur, posset locum habere bona fides, ad præscribendum sufficiens. Ita sensit *Abbas in cap. 4. n. 12. h. t. Lessius de Just. et Jure Lib. II. cap. 6. n. 16; et Layman Theol. Mor. Sect. 5. tract. 1. cap. 8. n. 11.* Potest enim in hac hypothesi qui rem alienam recipit, sententiam sequi, quæ pro validitate tituli militat, atque ita rem habere opinione domini. Quo posito dicimus ex errore contra jus clarum et indubium non admitti præscriptionem. Nam quidquid sit de bona fide morali ad vitandum peccatum, certum est deesse bonam fidem juridicam, quæ nempe ex legibus procedit. In materia autem quæ instituta est et regitur legibus humanis, plurimum deferendum est iisdem. Porro, aliis omissis, *in l. 4. ff. de jur. et facti ignor.* expresse traditur 'Juris ignorantia in usucapione negatur prodesse, facti vero ignorantia prodesse potest'. Regula autem *82 Jur. in VI.* ita se habet 'Qui contra jura mercatur, bonam fidem non præsumitur habere.' Ratio est quia ignorantia juris allegari utiliter non potest. Quare qui errat in jure claro et notorio, non censetur esse in bona fide, sed potius in ficta mala fide. Cf. Engel. h. t. n. 15.

16. *Queritur* an mala fides antecessoris in possessione rei noceat etiam successori, qui in bona fide versetur.

Distinguunt Doctores inter successorem universalem et successorem singularem. Successor singularis ille est, qui rem alterius obtinet, ex titulo particulari, qui rem illam in specie afficiat ex gr. emptor rei alicujus est in re empti successor particularis venditoris. Universalis est successor, qui universitatem bonorum vel jurium alterius obtinet vel in toto vel in parte, ita ut repræsentet personam illius, cui succedit, et a quo causam habet. Profecto si sermo sit de successore universali, scilicet de possessore bonorum juxta jus prætorium, vel de herede sive testamentario sive ab intestato succedente, non immerito tenent doctores malam fidem prædecessoris nocere etiam successori in tricennali etiam, vel in quadragenaria præscriptione quoad ipsum dominium, seu jus rei, nisi heres speciali aliquo titulo muniatur, distincto a titulo hereditatis. Nam heres juridice repræsentat personam ipsam defuncti, et possessio heredis censetur esse eadem possessio defuncti, *l. 11. Cod. de acquir. poss.* Valet igitur regula *46. Jur. in VI.* »Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille uti debet.« Hinc canonicum jus *in capp. finn. de Sepult.* et *5. de Raptor.* statuit

heredem teneri ad exonerandam conscientiam defuncti. Scilicet heres tenetur ad restituendam domino suo rem male possessam a defuncto. Igitur heres non præscribit rem mala fide possessam ab auctore suo. Ex ratione autem contrariorum sequitur bonam fidem auctoris prodesse etiam heredi qui complet præscriptionem inceptam ab eodem auctore.

17. Probati vero auctores merito docent, hanc dispositionem verificari de primo herede, non autem de secundo herede, qui successit priori heredi in bona fide existenti. Nam si fictio juris pro primo herede valuit, non ideo videtur admittenda esse pro secundo, cujus auctor existebat in reali bona fide. Hinc secundus heres dici non potest universalis successor possessoris malæ fidei. A fortiori autem exceptio valebit pro illis, qui ex titulo particulari aliquid obtinuerunt a primo herede qui opinione domini possidebat.

18. Quid vero dicendum de particulari successore?

Res est juris civilis potius quam canonici. Hinc juxta locorum leges quæstio solvenda est. In genere dicendum est juxta jus Romanorum, expressum in *Nov. 119. c. 1.*, non reprobatur a jure canonico, immo a Doctoribus receptum, in præscriptione ordinaria malam fidem antecessoris nocere etiam successori. Hæc vero mala fides antecessoris non nocet successori in præscriptione longissimi temporis, seu tricennali et quadragenaria. Nam in *Auth.* quæ efformata est ex cit. *Nov. 119.* excipitur præscriptio longissimi temporis. Ad rem faciunt ea, quæ superius diximus cum loqueremur de tertia classe rerum impræscriptibilium, earum scilicet, quæ vel furtivæ sunt, vel vi a non domino detinentur. In re canonica scitu necessaria est doctrina auctorum, quæ tenet Prælato vel successori in beneficio non nocere malam fidem antecessoris in prælatura vel in beneficio. Quare successor in beneficio potest præscribere rem mala fide possessam ab antecessore suo. Ratio est quia successor non habet causam sui juris ab antecessore, sed a collatione legitima beneficii, quæ a superiore ecclesiastico facta est. Ita *Panormitanus in capp. 3. et 4. h. t.* Ita etiam *Fagnanus in cap. Gravis 11. de Rest. Spol. nn. 136. seqq.*

19. Non idem vero dicendum esse videtur de mala fide Prælati relate ad Ecclesiam vel Capitulum, quod sit in bona fide. Scilicet mala fides Prælati probabilius impedit quominus Ecclesia vel Capitulum præscribat contra tertium. Ita docent *Pirhing*